

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΣΑΤΕ κ. ΖΑΧΑΡΙΑ ΑΘΟΥΣΑΚΗ
ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΥΠΟΔΟΜΕΣ, ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
Β' ΠΑΝΕΛ: ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ, ΕΣΠΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
11 ΜΑΙΟΥ 2015

Κυρίες και Κύριοι,

Διαχρονικά οι κατασκευές αποτελούν έναν από τους βασικότερους κλάδους της οικονομίας και αυτό, λιγότερο ή περισσότερο, είναι γνωστό σε όλους.

Δεν συμβαίνει μόνο στη χώρα μας, αλλά διεθνώς, γι' αυτό και όταν οι ηγεσίες των κρατών βάζουν στόχο να ξεπεράσουν γρήγορα και ασφαλώς προβλήματα της οικονομίας (βλέπε Ομπάμα/ΗΠΑ) ή επιδιώκουν να πετύχουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης (βλέπε Κίνα), στρέφονται στις κατασκευές.

Αυτό συμβαίνει όχι, μόνο λόγω της στενής σχέσης που έχει ο κλάδος με την παραγωγή και την εμπορία δομικών υλικών μηχανημάτων και οχημάτων, ένα πλήθος μεγάλων, μεσαίων και μικρών επιχειρήσεων ανά την Ελλάδα, αλλά και γιατί τα έργα είναι οι υποδομές που χρειάζεται ο τουρισμός, η βιομηχανία και βιοτεχνία, το εμπόριο η αγροτική παραγωγή και οι υπηρεσίες, δηλαδή το σύνολο των κλάδων, για να πετύχουν οικονομίες κλίμακας, να προσελκύσουν νέες επενδύσεις, άρα να συμβάλουν στη συνολική ανάπτυξη της οικονομίας.

Οι κατασκευές είναι και ο κλάδος που μπορεί να αντιμετωπίσει την ανεργία, ζήτημα μείζον στις σημερινές συνθήκες μιας δίχως προηγούμενο ανθρωπιστικής κρίσης σε καιρό ειρήνης.

Δεν θα σας κουράσω με τα στοιχεία του κλάδου που αποδεικνύουν την αυξημένη σημαντικότητά του. Υποθέτω άλλωστε ότι θα έχουν ήδη αναφερθεί στο πιο αρμόδιο, λόγω θεματολογίας, Α' Πάνελ που προηγήθηκε. Θα αναφερθώ μόνο σε δύο διαπιστώσεις πρόσφατης έρευνας του ΙΟΒΕ:

- Για κάθε 1 ευρώ που δαπανάται στον τομέα των κατασκευών, προστίθενται 1,8 ευρώ στο ΑΕΠ, απ' το οποίο 0,4 ευρώ καταλήγουν άμεσα στα ταμεία του κράτους.
- Για κάθε 1 εκατ. ευρώ αξίας που παράγουν οι κατασκευές, δημιουργούνται 39 θέσεις εργασίας στην οικονομία, εκ των οποίων 13 αφορούν άμεσα τον κλάδο των κατασκευών.

Κατά συνέπεια δεν είναι απλώς ισχυρισμός μας όταν δηλώνουμε προς κάθε κατεύθυνση ότι όταν πάσχουν οι κατασκευές, πάσχει στο σύνολό της η οικονομία.

Και σήμερα, όχι απλώς πάσχει, αλλά κινδυνεύει να καταρρεύσει.

Χαρακτηριστικά αναφέρω πως ενώ το 2006 ο επονομαζόμενος στενός πυρήνας των κατασκευών και οι άμεσα σχετιζόμενες άλλες δραστηριότητες, πρόσφεραν στο ΑΕΠ το 11%, το ανάλογο ποσοστό κατά το 2013 ήταν μόλις 4%.

Συνέπεια αυτής της συρρίκνωσης είναι η πρωτοφανής μεγέθυνση της ανεργίας και στις Κατασκευές και στο σύνολο της οικονομίας. Αποκλειστικά στον κλάδο των κατασκευών η απασχόληση έχει μειωθεί από περίπου 400 χιλιάδες άτομα το 2008, σε 151.800 το 2014.

Κυρίες και Κύριοι,

Τα πράγματα, δυστυχώς, πάνε από το κακό στο χειρότερο.

Οι συνθήκες χρηματοδότησης των κατασκευαστικών έργων ήταν πάντα ένα μεγάλο «αγκάθι». Σχεδόν ποτέ, όταν ξεκινούσε ένα έργο, δεν ήταν διασφαλισμένες οι πιστώσεις. Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, το οποίο αποτελεί το βασικό αναπτυξιακό «εργαλείο» για την οικονομία, με σημαντική περιφερειακή διάσταση, ήταν πάντα ανεπαρκές, τα τελευταία χρόνια συρρικνώθηκε εντυπωσιακά και σχεδόν αφανίζεται κάθε φορά που η εκάστοτε κυβέρνηση θέλει κατεπειγόντως να κλείσει «τρύπες».

Από την άλλη πλευρά, τα κονδύλια του ΕΣΠΑ, που έχουν άμεση σχέση με τα έργα, διατίθενται πλέον με το σταγονόμετρο, επειδή, άλλωστε, προαπαιτούν την ελληνική συνδρομή.

Όσο κι αν ξαφνιάζει, η αλήθεια είναι πως τα έργα που κατασκευάζονται στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια, χρηματοδοτούνται από τους εργολήπτες!

Θα σας το πω απλά και ξεκάθαρα: κάθε εργολήπτης που αναλάμβανε ένα έργο, περίμενε έως πριν μερικά χρόνια να πληρωθεί τις εκτελεσμένες εργασίες, τον επόμενο ή έστω τον παρεπόμενο μήνα. Επειδή υπήρχε η δυνατότητα του βραχυπρόθεσμου τραπεζικού δανεισμού, οι προμηθευτές και οι υπεργολάβοι έκαναν πίστωση, τα έφερνε βόλτα.

Σήμερα, κανείς δεν κάνει πίστωση, οι περισσότεροι απαιτούν μετρητά, οι τράπεζες έχουν κλείσει τις πόρτες στις μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις και το κράτος καθυστερεί να πληρώσει τις εκτελεσμένες εργασίες, εσχάτως, έως και πέντε μήνες (και βλέπουμε).

Το πρόβλημα δεν αφορά ορισμένες κατηγορίες έργων, αλλά διαπιστώνουμε ότι είναι γενικευμένο. Θέτοντας το πρόβλημα ακούμε διάφορες δικαιολογίες ή... σιωπή. Στην πράξη, άλλα συμβαίνουν.

- Στο λογαριασμό κάθε έργου δεν υπάρχει η αντίστοιχη πίστωση.
- Οι Διαχειριστικές Αρχές, για να αναφερθούμε στα συγχρηματοδοτούμενα από την ΕΕ έργα, ως δια μαγείας, προχωρούν τους λογαριασμούς των εκτελεσμένων εργασιών όλο και με μεγαλύτερη καθυστέρηση, κι έτσι καθυστερημένα φτάνουν οι λογαριασμοί στο υπουργείο Οικονομίας, όπου προστίθεται μια επιπλέον καθυστέρηση, πριν εγκριθεί η κατανομή, υπογραφούν οι αποφάσεις και σταλούν στην Τράπεζα της Ελλάδος προς εκτέλεση.
- Η Τράπεζα της Ελλάδος, όπως διαπιστώσαμε τους τελευταίους μήνες, δεν εκτελεί τις αποφάσεις που λαμβάνει από το υπουργείο Οικονομίας, ή τις εκτελεί επιλεκτικά. Η απάντηση που δόθηκε δημόσια αναφέρει ότι η τράπεζα «εκτελεί κανονικά όλες τις εντολές πληρωμών, αποκλειστικά σύμφωνα με τη ροή που καθορίζει το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους». Κατανοητό απ' όλους νομίζω.

Από τον Αύγουστο του 2014 προστέθηκε αιφνιδίως ένα ακόμη σοβαρό οικονομικό πρόβλημα για τις κατασκευαστικές εταιρείες. Με διάταξη νόμου για μια σειρά συνεχιζόμενων έργων, περίπου 1.000 σε όλη τη χώρα (αποχετευτικά, ύδρευσης, ΧΑΔΑ, βιολογικών καθαρισμών κ.α.) που αντιπροσωπεύουν το 70% των πληρωμών, αναιρέθηκε η υποχρέωση καταβολής ΦΠΑ από τις αρχές, ανεξάρτητα αν αυτό προβλεπόταν από τις συμβάσεις που είχαν υπογραφεί και παρόλο που οι κατασκευαστικές επιχειρήσεις καταβάλουν κανονικά ΦΠΑ σε προμηθευτές, υπεργολάβους κλπ. Με την αιφνιδιαστική αυτή απόφαση, όχι μόνο άλλαξαν ουσιαστικά οι όροι ανάληψης του έργου, αλλά δεσμεύτηκαν τεράστια ποσά των εργοληπτών, αφού είναι ευρύτερα γνωστό ότι η επιστροφή ΦΠΑ καθυστερεί επί χρόνια.

Με τα δεδομένα αυτά, γίνεται αντιληπτό ότι οι κατασκευαστικές επιχειρήσεις έχουν μεταβληθεί αναγκαστικά σε οιονεί δανειστές του κράτους, έχουν «στεγνώσει» οικονομικά, αδυνατούν πλέον να πληρώσουν μισθούς, φόρους, ασφαλιστικές εισφορές και προμηθευτές, υπεργολάβους.

Κατόπιν αυτού, καθημερινά αυξάνεται ο αριθμός των εταιρειών που ασκούν το μόνο δικαίωμα που έχουν: να διακόπτουν τις εργασίες και στη συνέχεια να κινήσουν τις διαδικασίες διάλυσης των συμβάσεων, με υπαιτιότητα του κράτους.

Αυτό σημαίνει ότι πολύ σύντομα - εφόσον η ασφυκτική κατάσταση συνεχιστεί - θα σταματήσουν και τα ελάχιστα έργα που εκτελούνται ανά τη χώρα, λόγω αντικειμενικής αδυναμίας. Έτσι, θα μείνουν διάσπαρτα ημιτελή έργα, ενώ όσα περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα ΕΣΠΑ, θα απενταχθούν, αφού είναι βέβαιο ότι δεν θα ολοκληρωθούν ως το τέλος του 2015 (οπότε λήγει το χρονικό περιθώριο του ΕΣΠΑ), με συνέπεια να πρέπει να επιστραφούν στα Ευρωπαϊκά Ταμεία και τα χρήματα που έχουν δαπανηθεί για τα μισοτελειωμένα έργα.

Με αυτά και με άλλα, σε μια δεκαετία - από τον Δεκέμβριο του 2004 ως τον Δεκέμβριο του 2014 - το 30% των εταιρειών από 3η έως 7η τάξη, έχουν αποχωρήσει από τον κλάδο, ενώ πολλές από αυτές που έχουν απομείνει, δεν είναι σε θέση να λάβουν μέρος σε δημόσιους διαγωνισμούς αφού δεν έχουν ασφαλιστική ή και εργοληπτική ενημερότητα!

Ο ΣΑΤΕ βλέποντας πως ακόμη και η ελπίδα του ΕΣΠΑ εξανεμίζεται, έχει προτείνει στην κυβέρνηση:

1. Να ζητήσει - λόγω έκτακτων συνθηκών - τουλάχιστον 4μηνη παράταση για την ολοκλήρωσή του, ώστε να αποτραπεί ένα πλήθος ημιτελών έργων και το χειρότερο, επιστροφή χρημάτων που έχουν ξοδευτεί.

2. Να εξασφαλιστούν, για κάθε έργο που κατασκευάζεται, οι πιστώσεις που απαιτούνται ως το τέλος του χρόνου, να διατεθούν στις αντίστοιχες Διαχειριστικές Αρχές, ώστε να πληρώνονται άμεσα οι λογαριασμοί μετά την έγκρισή τους.

Ως προς το επόμενο ΕΣΠΑ, το ΣΕΣ όπως ονομάζεται, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι δεν έχει γίνει έως τώρα καμιά ουσιαστική συζήτηση, ενώ αντίθετα, οι κατ' αρχήν επιλογές της προηγούμενης κυβέρνησης ήταν το ποσοστό που προορίζεται για κατασκευές, να απορροφηθεί σε συνεχιζόμενα μεγάλα έργα, δίχως να περισσεύουν κονδύλια για μικρά και μεσαία, για τα οποία υπάρχουν τεράστιες ανάγκες ανά τη χώρα και κυρίως στην Περιφέρεια και οπωσδήποτε θα στηρίξουν το παραγωγικό δυναμικό του πλήθους των μικρομεσαίων εργοληπτικών επιχειρήσεων και την ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Επίσης, προσμένουμε με αγωνία να απαντηθεί το πού θα βρεθούν οι απαραίτητοι πόροι για την υλοποίηση της δήλωσης του Αντιπροέδρου της σημερινής κυβέρνησης κ. Δραγασάκη, ο οποίος με την ανάληψη των καθηκόντων του δήλωσε ότι θα συντελεστούν πολλά μικρά και μεσαία έργα ανά την Ελλάδα κατά την διάρκεια της κυβερνητικής θητείας.

Πέρα απ' αυτά, και στις προηγούμενες κυβερνήσεις και στην σημερινή, έχουμε υπογραμμίσει ότι η περίοδος αυτή είναι κατάλληλη να δώσουμε σοβαρές λύσεις στα προβλήματα του θεσμικού πλαισίου που διέπουν τα δημόσια έργα. Με δυο λόγια να αντιμετωπιστούν οι χρόνιες παθολογίες του τομέα.

Ο ΣΑΤΕ είναι υπέρ ενός θεσμικού πλαισίου σύγχρονου, αντι-γραφειοκρατικού, που θα ενσωματώνει τόσο τις Κοινοτικές Οδηγίες, όσο και άλλους διεθνείς κανόνες. Ζητάμε ένα θεσμικό πλαίσιο που θα εξασφαλίζει ανταγωνιστικές συνθήκες για όλες τις εταιρείες που είναι ικανές να φέρουν σε πέρας κάποιο δημόσιο έργο, σε ένα καθεστώς απόλυτης διαφάνειας και με ξεκάθαρους όρους.

Για να υπάρξει ένα τέτοιο πλαίσιο δεν χρειάζονται χρήματα, ούτε πολύς χρόνος, άρα μπορούν να γίνουν σε μια περίοδο όπως αυτή που διανύει η χώρα μας τώρα.

Θέλουμε, επίσης, να γίνει αναμόρφωση του ΜΕΕΠ που θα πρέπει να είναι και να λειτουργεί πλήρως ηλεκτρονικά, ώστε να περιοριστεί και η γραφειοκρατία και το κόστος συμμετοχής στους διαγωνισμούς.

Θέλουμε να καθοριστούν σαφείς κανόνες, που θα ισχύουν για όλες τις αναθέτουσες αρχές, για τον τρόπο που διατυπώνονται οι προκηρύξεις των διαγωνισμών και αναδεικνύεται ο ανάδοχος σε κάθε έργο, καθώς και το ρόλο των επιβλεπόντων.

Θέλουμε ένα Εθνικό Σύστημα Τεχνικών Προδιαγραφών και Τιμολογίων Τεχνικών Έργων, ώστε να καταρτίζονται ορθότερα οι προϋπολογισμοί και να γίνεται καλύτερα ο προγραμματισμός τους.

Πάγια θέση μας είναι, ακόμη, τα έργα να ξεκινούν αφού έχουν επιλυθεί τα ζητήματα απαλλοτριώσεων, αρχαιολογικών και περιβαλλοντικών αδειών, μετακινήσεων δικτύων Οργανισμών Κοινής Ωφέλειας και οπωσδήποτε με βάση ολοκληρωμένη και εφαρμόσιμη μελέτη.

Η έλλειψη αυτών, διαμορφώνει υψηλά επίπεδα αβεβαιότητας και απροσδιοριστίας, με αποτέλεσμα το κόστος των έργων να αυξάνει, παράλληλα να δημιουργούνται εκείνες οι συνθήκες που επιτρέπουν την ανάπτυξη αδιαφανών τρόπων επίλυσής τους.

Ένα ακόμη πρόβλημα στην ελληνική αγορά Δημοσίων Έργων είναι η επιβολή, από το 2004, για τη μεγάλη πλειοψηφία των δημοπρατήσεων, ως μόνου κριτηρίου ανάθεσης αυτού της χαμηλότερης τιμής. Προβλήθηκε κυρίως το έωλο επιχείρημα περί προσθέτου οφέλους του Δημοσίου που θα προέρχεται από τη διαφορά της πλέον χαμηλής προσφοράς (μειοδοσία) σε σχέση με την πλέον αυξημένη που προέκυπτε από την εφαρμογή του μαθηματικού τύπου.

Τι και αν η διεθνής επιστημονική έρευνα τεκμηριώνει ότι η «απλή και άδολη» μειοδοσία τιμής συνήθως οδηγεί σε συμβατικά προβλήματα, χρονικές καθυστερήσεις, αυξημένη τελική δαπάνη για τον ΚΤΕ και μη απορρόφηση πόρων;

Η επαναφορά της αμιγούς μειοδοσίας είχε ως αποτέλεσμα να επανακάμψουν στον εργολαβικό στίβο ημιθανείς επιχειρήσεις και να «χτυπούν» τους διαγωνισμούς. Οι υπουργοί δήλωσαν ότι θα αναζητηθούν (σήμερα, μετά από πολλά χρόνια) χρήματα που πληρώθηκαν χωρίς να οφείλονται. Πρόκειται για τυχαίο γεγονός ή απόρροια της επαναφοράς της μειοδοσίας;

Το χειρότερο όλων είναι ότι ο πόλεμος υπερβολικά χαμηλών τιμών που επικρατεί εξαναγκάζει και τις υγιείς επιχειρήσεις σε αντίστοιχες κακές πρακτικές και οριακές αμυντικές τακτικές προκειμένου να εξασφαλίσουν την επιβίωσή τους.

Στη σημερινή συγκυρία, οι προσφερόμενες εκπτώσεις είναι μεγάλες και τα έργα δεν προχωρούν. Είναι ανάγκη να εγκαταλειφθεί ο ισοπεδωτικός ανταγωνισμός φθηνών τιμών και να υιοθετηθεί άμεσα εναλλακτικό σύστημα ανάθεσης.

Κυρίες και Κύριοι,

Σε καμιά περίπτωση δεν συζητάμε και δεν ζητάμε την ικανοποίηση συντεχνιακής αντίληψης αιτημάτων.

Ζητάμε να σταματήσει η καταστροφή ενός παραγωγικού κλάδου, η διάλυση των επιχειρήσεών του, στη δουλειά των οποίων βασίζεται πλήθος άλλων κλάδων, όπως αποδεικνύουν τα στοιχεία, αλλά βασίζεται στο σύνολο της και η οικονομία.

Δίχως υπερβολή, είναι, πλέον, ορατός ο κίνδυνος, όταν κάποτε βρεθούν λεφτά, να μην υπάρχουν οι παραγωγικές επιχειρήσεις που θα τα αξιοποιήσουν προς όφελος της χώρας. Δηλαδή, ότι χειρότερο μπορεί να μας συμβεί.

Σας ευχαριστώ.